

МРНТИ: 14.01.07
УДК: 378.4

<https://doi.org/10.51889/2959-5762.2023.79.3.015>

Г.Т. Мамбетова,^{1*} С.Т. Томарбаева,² М.С. Байдабекова²

¹ Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті, Шымкент қ., Қазақстан

² М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан Университеті, Шымкент қ., Қазақстан

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ИННОВАЦИЯЛАР НЕГІЗІНДЕ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНЫҢ ТІЛДІК САБАҚТАРЫН ОҚУ ӘДІСТЕМЕЛІК ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

Аңдатпа

Бұл мақалада тілдік мәселесі көп қырлы, теориялық, педагогикалық бағыттағы тұрғыдан зерттеуді қажет етеді практикалық деңгейлерде жүзеге асыру үшін педагогтар мен психологтардың ғылыми ізденістері, ең алдымен, жаңа әдістер мен тәсілдерді іздеуге, гипотезаларды ұсынуға және оларды эксперименттік тексеруге бағытталған. Инновация білім беру қызметінің жаңа құралы, жаңа әдісі, педагогикалық қызметтің әдістемесі, жаңа бағдарламалары, олардың жаңа технологиясы ретінде қарастырылған. Педагогикалық инновацияда тілдік оқу-әдістемелікті қамтамасыз етуде қолданылатын практикалық педагогикалық инновациялық қызметте қолдануға болатын сабақтарда оқу-әдістемелік инновациялық әдістер. Жоғары оқу орындарында оқу-әдістемелікпен қамтамасыз етуде оқу мүмкіндіктерін кеңейту. Педагогикалық инновациялар оқытудың жаңа әдістемелерін, оқытудың электрондық платформаларын және басқа технологияларды қамтиды. Тілдік дағдыларды біріктіру: тыңдау, сөйлеу, оқу және жазу сияқты тілдік дағдылар. Оқытудың барлық жаңа әдістері жоғары оқу орындарының ғылыми-зерттеу институттары мен ғылыми-әдістемелік материалдарында зерттеледі және сипатталады. Грамматикалық ойындар арқылы сабақтарда білім алушылар әртүрлі жағдайларды түсінеді және оларды шешу жолдарын қарастырады. Тәжірибелі білім беру мазмұнында – стандарттарда, бағдарламаларда, оқу кешендерінде жүзеге асырылады.

Түйін сөздер: Оқу-әдістемелік, педагогикалық инновация, жоғары оқу орындары, тілдік сабақтар, білім алушы, педагог.

Мамбетова Г.Т.,^{1*} Томарбаева С.Т.,² Байдабекова М.С.,²

¹ Южно-Казахстанского государственного педагогического университет,
г. Шымкент, Казахстан

² Южно-Казахстанский университет им. М. Ауэзова,
г. Шымкент, Казахстан

УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЯЗЫКОВЫХ ЗАНЯТИЙ ВУЗОВ НА ОСНОВЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИННОВАЦИЙ

Аннотация

В данной статье рассматривается проблема языка с многогранной, теоретической, педагогической направленностью для реализации на практических уровнях научные поиски педагогов и психологов направлены, прежде всего, на поиск новых методов и подходов, выдвижение гипотез и их экспериментальную проверку. Инновация рассматривается как

новый инструмент, новый метод образовательной деятельности, методика педагогической деятельности, новые программы, их новая технология. Учебно-методические инновационные методы на уроках, которые могут быть использованы в практической педагогической инновационной деятельности, применяемые в педагогическом инновационном обеспечении языковой учебно-методической деятельности. Расширение возможностей обучения в учебно-методическом обеспечении в высших учебных заведениях. Педагогические инновации включают новые методики обучения, электронные платформы обучения и другие технологии. Интеграция языковых навыков: языковые навыки, такие как аудирование, речь, чтение и письмо. Все новые методы обучения изучаются и описываются в научно-исследовательских институтах и научно-методических материалах вузов. На уроках с помощью грамматических игр обучающиеся понимают различные ситуации и рассматривают пути их решения. Практикуется в содержании образования-стандартах, программах, учебных комплексах.

Ключевые слова: Учебно-методические, педагогические инновации, вузы, языковые занятия, обучающийся, педагог.

Mambetova G.T.,,¹ Omarbayeva S.,² Baidabekova M.²*

*¹ Doctoral student of the South Kazakhstan State Pedagogical University,
Shymkent, Kazakhstan*

*² M. Auezov South Kazakhstan University,
Shymkent, Kazakhstan*

EDUCATIONAL AND METHODOLOGICAL SUPPORT OF LANGUAGE CLASSES OF UNIVERSITIES BASED ON PEDAGOGICAL INNOVATIONS

Abstract

This article discusses the problem of language with a multifaceted, theoretical, pedagogical orientation. To be implemented at practical levels, the scientific searches of teachers and psychologists are primarily aimed at finding new methods and approaches, putting forward hypotheses and their experimental verification. Innovation is considered as a new tool, a new method of educational activity, methods of pedagogical activity, new programs, their new technology. Educational and methodological innovative methods in the classroom, which can be used in practical pedagogical innovation activities, used in pedagogical innovative support of language teaching and methodological activities. Expansion of learning opportunities in educational and methodological support in higher educational institutions. Pedagogical innovations include new teaching methods, electronic learning platforms and other technologies. Integration of language skills: language skills such as listening, speaking, reading and writing. All new teaching methods are studied and described in research institutes and scientific and methodological materials of universities. In the classroom, with the help of grammar games, students understand various situations and consider ways to solve them. It is practiced in the content of education-standards, programs, educational complexes.

Keywords: Educational and methodological, pedagogical innovations, universities, language classes, student, teacher.

Негізгі ережелер. Тілдік мәселесі көп қырлы, теориялық, педагогикалық бағыттағы тұрғыдан зерттеуді қажет етеді практикалық деңгейлерде жүзеге асыру үшін педагогтар мен психологтардың ғылыми ізденістері, ең алдымен, жаңа әдістер мен тәсілдерді іздеуге, гипотезаларды ұсынуға және оларды эксперименттік тексеруге бағытталған. Осы уақытқа жоғары оқу орындарындағы тілдік тұлғасын қалыптастыру мәселесі билингвизм мен

көптілділік саласындағы үлкен ілгерілеулерге қарамастан аз зерттелген күйінде қалып отыр [1].

Тілдік оқытуда педагогтердің кәсіби даярлау жүйесін оқытудың практикалық бағытын күшейтуге бағытталған тілдерді өзара әрекеттесуін ұйымдастыру және болашақ мамандардан тек білімді талап етпейді тілді оқу-әдістемелікпен, сонымен қатар жоғары оқу орындары мен оқу-тәрбие процесін оңтайландыру дағдылары интерактивті сипаттағы педагогикалық инновацияларды пайдалану. Педагогикалық инновациялық тілдік білім берудегі оқу-әдістемелікпен қамтамасыз етуде жоғары оқу орнының білім алушысы оқытудың мазмұнын, яғни оқытылатын тілдік материалды, игерілуі керек тілдік дағдыларды оқу-әдістемеліктің көмегімен игеруі; жоғары оқу орнының педагогі білім алушыларға материалды іріктеу және «беру», олардың оқу еңбегін ұйымдастыру, білім алушылардың білімі мен дағдыларын анықтау жөніндегі қызметін ұйымдастыру болып табылады. Жоғары оқу орындарындағы білім алушыларға инновациялық технология тілді меңгеруде оқу-әдістемеліктің қамтамасыз етілуінде құрылымын арттыруға және оны қарым-қатынаста кеңінен қолдануға жағдай туғызады. Педагогикалық инновациялық әдістерді қолдануда тілдік білім беруді қамтамасыз етілуде, танымдық және дағдыларын жетілдіріп қана қоймай, жаңа мүмкіндіктердің деңгейін қалыптастырады.

Сонымен, тілдерді оқытуда оқу процесін ұйымдастырудың маңызды сәттері және оның нәтижелерін оңтайландыру-жаңа әдістер мен педагогикалық технологияларды енгізу. Осы зерттеу аясында «оқытудың педагогикалық инновациясы» ұғымы нақтыланады, жүйелік категория ретінде түсінеміз ғылыми білімді қолдану, оқу процесін талдау мен ұйымдастырудың ғылыми тәсілдері эмпирикалық педагогикалық инновациялар және жоғары нәтижелерге қол жеткізуге бағытталған білім алушының жеке басының білімі мен дамуы. Өз зерттеуінде «процесті оқу-әдістемелік қамтамасыз етудегі инновациялық технологиялармен студенттерді оқытуда» Е.В. Крапивник келесі тиімді әдістерді ұсынады оқу-тәрбие процесінде қолдануға болатын оқытудың инновациялық технологиялары жоғары оқу орындарында қолданудағы: ынтымақтастықта оқыту; жобалап оқыту технологиясы; білім алушыға бағытталған оқыту; қашықтықтан оқыту; интерактивті оқыту; тіл портфелі және басқаларын қамту.

Мәселен, педагогика ғылымында процесс жеткілікті терең және жан-жақты зерттелмеген жоғары оқу орындарындағы мамандарды даярлау құралы ретінде тілдің қалыптасуының артуы және оның ішінде тілдік тұлғаны қалыптастырудың шығармашылық және зерттеу қызметімен бірлестіктерінде көрініс табады. Тілдік тұлғаны қалыптастыруға арналған заманауи зерттеу жұмыстары жоғары оқу орындарындағы білім алушылардың тілдік тұлғасын қалыптастыру тұжырымдамасының негізі бола алмайды, өйткені олардың барлығы тым қарама-қайшы және әртүрлі болып келеді. Шетелдік ғалымдардың ішінде Aitchison J., Carroll D.W., Chomsky N. және т. б. тілдік мәселесінің зерттелуіне өз үлестерін қосса, ал педагогтар мен психологтардың тілдік мәселесіне маңызды үлес қосқан ғалымдарды атап өтсек: В.И. Андреев, В.П. Беспалько, М.И. Богомолова және т.б. тілдік мәселенің педагогикалық инновациялық тұрғысынан кеңінен зерттеулер жүргізген [2]. Оқу-әдістемелікпен қамтамасыз етуде ең алдымен гипотезаны жасаушылар американдық лингвистер Эдвард Сепир мен Бенджамин Ли Уорф «дүниетаным» және «тілдік дүниетаным» ұғымдарын ажыратуға айтарлықтай үлес қосты деп айтуға болады. Оның негізгі тезисі-әртүрлі тілдерде сөйлейтін адамдар әлемді басқаша қабылдайды және басқаша ойлайды деген тұжырым келтірген. Тұжырымдаманың түпнұсқа авторы американдық әуесқой этнолингвист Б.Л. Уорф болды [3, б.179].

Педагогикалық инновациялық үдерістің білімге, ғылымға зерттеу пәніне ХІХ 50-ші жылдарының аяғында ене бастады. Қазіргі педагогикалық білім беруде «инновация» ерекшеленеді. Инновация білім беру қызметінің жаңа құралы, жаңа әдісі, педагогикалық қызметтің әдістемесі, жаңа бағдарламалары, олардың жаңа технологиясы ретінде

қарастырылып жүзеге асырылып келеді. М.М. Поташник, В.А. Сластенин, Л.С. Подымова, Р.Н. Юсуфбекова, В.И. Загвязинский және басқалар инновациялық педагогикалық процесс күрделі, көп деңгейлі құбылыс деп қарастырса Р.Н. Юсуфбекова инновацияда үш блокты бөліп көрсетеді. Бірінші блок педагогикалық әдістемесінде жаңаның құрылуын көрсетеді. Ұғымдар жүйесі: инновацияларды жіктеудегі «жаңа», жаңаны құру шарттары мен критерийлері, жаңасын құру кезеңдері деп көрсетілсе. Екінші блок – жаңаны қабылдау, оны игеру және бағалау блогы деп қарастырған. Үшінші блок жаңасын қолданумен, педагогикалық жаңашылдықты енгізумен байланысты жүзеге асыруда [4].

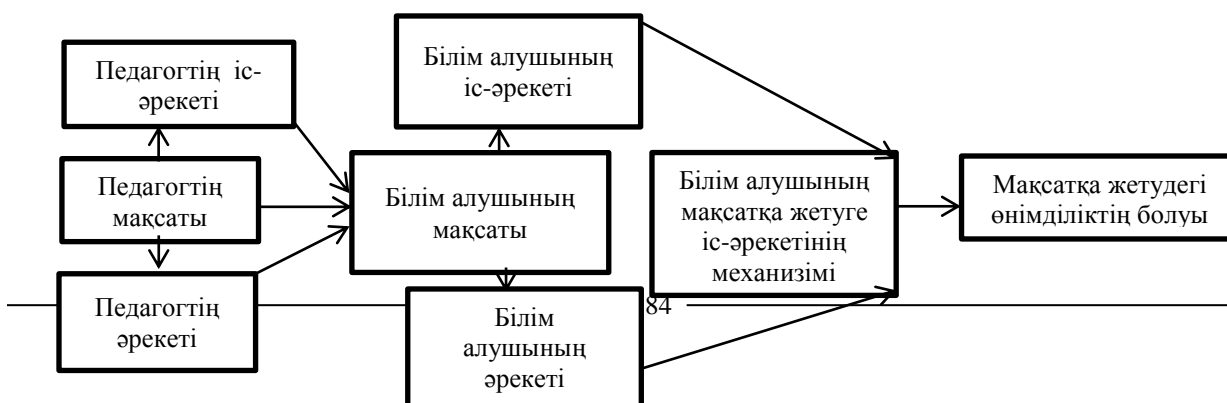
Кіріспе. Елімізде спалы білім беру және тілдік мәдениетті дамытумен қатар инновациялық технологияларды қолдану күн санап артып келеді. Президентіміз Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына «Әділетті мемлекет», «Біртұтас ұлт», «Берекелі қоғам» жолдауында қоғамды құрудың өзі инновациялар мен өзгерістерден тұратынын атап өткендей. Педагогикалық инновацияларды тілдік сабақтарда кеңінен қолданудың мақсаты оқу-әдістемеліктерде педагогикалық технология, инновациялық жаңартулар мен тәжірибелерді енгізу. Сондай-ақ, жоғары оқу орында тілдік сабақтарды оқу-әдістемелік қамтамасыз етудегі педагогикалық инновацияларды қолдануда, оқыту бағдарламасын әзірлеу кезінде ескерілуі тиіс негізгі аспект болып табылады. Бүгінгі қарқынды дамып келе жатқан отандық шетелдік ортада педагогтер дәстүрлі тәсілді қолданбай білімді озық тәжірибелі беруге дайын болуы керек. Білім алушылардың табысты нәтижелеріне қол жеткізу үшін әртүрлі инновациялар мен әдістерді қолдануы қажет екені мәлім. Педагогикалық инновациялар оқытудың жаңа әдістемелерін, оқытудың электрондық платформаларын және технологияларды қамтиды. Жоғары оқу орындарында тілдерді оқытудың қазіргі даму тенденцияларын түсіну үшін ғылыми-әдістемелік қамтамасыз ету тиісті нормативтік-құқықтық құжаттарға сілтеме болып, ғылыми-техникалық прогрестің өзгеруіне сондай-ақ, әлеуметтік ортаның сұраныстарына жауап беруде. Қазіргі білім беруде педагогика өз теориясын нақты бағдарлай отырып қайта құруда: білім алушының жеке басын, бағдарлауға, дамытуға арналған білім беру жүйесін құруда. Педагогикалық үдерісте ішкі жүйелердің құрамындағы жүйе, компоненттері мен элементтерін іске асыруда. Педагогикалық үдерісте бұл қоғамның да, жеке тұлғаның да дамуы мен өзін-өзі дамытудағы қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған білім беру міндеттерін шешу мақсатында педагогикалық құралдарды қолдана отырып, білім беру мазмұны бойынша педагогтер мен білім алушылардың арнайы ұйымдастырылған өзара әрекетесуінде. Бүгінгі таңда жоғары оқу орындарында тілдік тұлғасын дамыту мәселесіне ерекше көңіл бөлініп келеді.

Зерттеу материалдары және әдістері. Ғалымдардың зерттеулеріне сүйенетін болсақ тілді оқытудың негізгі әдістерін түсіндірмелі оқу, грамматикалық оқыту, жазбаша жаттығулар жүргізу, білім алушылардың сөйлеуін дамыту, тілдік даму заңдылықтарын мағыналы қабылдау деп санады. Жоғары оқу орнында оқитын тілдік өзіндік зерттеу әдістері мен тілдік ерекшеліктері бар. Тілді оқытудың кемшіліктері ретінде әдіскер формальды-грамматикалық оқытудың үстемдігін, оқытудың дедуктивті жолын, тілдік оқулықтарының жоқтығын, педагогтердің сапасының төмендігі деп атайды. Ф.И. Буслаевтың зерттеулерінде тек тілді ғана емес, өз тілін де үйренетін бағыттың негізін қалады. Ғалым тілді оқытудың екі әдістемелік тұжырымдамасын ұсынды: лингвоцентрлік және антропоцентрлік. Лингвоцентрлік тұжырымдаманың зерттеу пәні бұл бірнеше деңгейден тұратын жүйе ретінде тілдік: фонетикалық, морфологиялық және т. б. Антропоцентрлік зерттеу пәнінің тұжырым-дамалар болып табылатын тілдік тұлға, сөйлеу сөздерін шығаруға және қабылдауға қабілетті адамдар деп есептеді. Л.В. Байбородова, Н.М. Борытко, Н.В. Журавская, А.В. Круглий, Е.И. Козырева, А.О. Малихин, М.И. Рожкова, С.Н. Павлова, А.В. Криккова және т. б. зерттеулерде жоғары білім беру жүйесіндегі білім беру кеңістігі мен үдерісін ұйымдастырудың әртүрлі педагогикалық шарттары ұсынылғанын атап өту маңызды т.б. авторларды

негізінен білім беру процесін ұйымдастыруға педагогикалық жағдай жасау мәселесі қызықтырды [5].

Заманауи инновациялық технологиялар мен тұжырымдамалар үшін өзіндік анықтамалығы болуы керек. Көптеген педагогикалық инновациялар ғылым мен білімнің әртүрлі салаларында сәтті қолданылып келеді. Бірақ практикалық сабақтарда жүзеге асыру барысында нәтижеге жету үшін педагогтерден талап пен білімді қажет етеді. Педагог жаңа талаптарға тез бейімделіп, таңдалған инновацияларды оқу процесінде қолдануды үйренуі керек. Оқытудың барлық жаңа әдістері жоғары оқу орындарының ғылыми-зерттеу институттары мен ғылыми-әдістемелік материалдарында зерттеледі және сипатталады. Педагогтер жергілікті және халықаралық білім беру институттарында қолданылатын әдістер мен технологиялардың жаңартылуын белсенді түрде қадағалап отыруын қажет етеді. Әдістемелік материалдарда білім алушылар үшін де, педагогтер үшін де оқытудың жаңа әдістері туралы толық ақпарат болуы керек. Қамтамасыз етілу жүйесі мен ғылыми-әдістемелік материалдардың бірлескен жұмысын ұйымдастыру ерекше жағдай болып табылады. Өйткені, бұл педагогикалық инновацияларды қамтамасыз етуде педагог жұмысының маңызды элементі болып табылатын ғылыми-әдістемелік материалдар екені мәлім. Ол жаңа технологиялық құралдарды, білім беру бағдарламалары мен материалдарын пайдалануды, оқу орындарына талдау мен зерттеу жүргізуді және табысты нәтижелерге әкелетін басқа принциптерді қамтуы керек деп түсіндіріледі. Өзекті және практикалық материалдар оқытылатын тілдер саласында жұмыс істеуі керек, грамматиканы оқытуға, оқуға, тыңдауға және сөйлесуге қатысты нақты оқыту әдістеріне жүгінуі. Олар аналитикалық шолуларды, жаттығуларды және практикалық қолдануда пайдалы болуы мүмкін барлық мүмкін вариациялары бар мысалдарды қамтуы керек. Белгілі бір оқыту әдістемесі негізінде оқу процесін таңдау және құру мүмкіндігі бар. Бүгінгі таңда оқыту әдісінің көптеген түрлері мен анықтамалары бар. Алайда, анықтамалардың әртүрлілігімен әдісті оқыту моделінің оқыту түрі, оқу бағыты ретінде түсіну қажет. Әдістің жұмыс анықтамасы келесідей болады: оқыту әдісі педагогтер мен білім алушының өзара әрекеттесу тәсілі, білімдерді, дағдыларды игеруге қол жеткізіледі, білім алушының дүниетанымы қалыптасады, қабілеттері дамиды. Оқыту бұл педагогтің жоғары оқу орнындағы білім алушысына қоғамның әлеуметтік тәжірибесін игеруге көмектесетін мақсатты үдеріс деп көрсетеді. Әдістер үдерістің өте маңызды элементі болып табылады. Тәжірибелі білім беру мазмұнында – стандарттарда, бағдарламаларда, оқу кешендерінде жүзеге асырылады. Білім беру мазмұнын игерудегі оқытудың мақсаты, әдістері мақсатқа жетудің тәсілі. Суретте. 1 Білім алушының танымдық және практикалық іс-әрекеттерін ұйымдастыратын педагогтің дәйекті іс-қимыл жүйесі ұсынылған. Дәл осы іс-әрекет білім алушылардың білім мазмұнын игеруіне әкеледі. Оқу процесінде үдерісінде білім алушы бір жағынан оқу объектісі, екінші жағынан оқу пәнін игереді. Педагогтің жетістікке жетуі үшін білім алушының қалауы қажет, оның мақсаты педагогтің мақсатына сәйкес келуі керек.

Сонымен қатар, педагог белгілі бір дәрежеде білім алушының жеке қасиеттерін. Объектінің мақсатқа жету механизмі ретінде көрсетілген материалды игеру процесінің жалпы ерекшеліктерін білсе, мақсатты қойып, қажетті іс-әрекет тәсілдерін қажетті мазмұн-мен толтыра алады.

Сурет 1- Білім алушының танымдық және практикалық іс-әрекеттерін ұйымдастыратын педагогтің дәйекті іс-қимыл жүйесі

Материалды игеру үдерісінің мақсаты мен ерекшеліктерін біле отырып, педагог өзінің пәндік, практикалық, интеллектуалды және эмоционалды құралдарын қолдана отырып, іс-әрекетті белгілейді және жүзеге асырады, білім алушының тиісті мақсатын жетелейді, нәтижесінде ол өз әрекеттерін өзіне қол жетімді құралдарды қолдана отырып жасайды. Білім алушының қызметі механизмді қозғалысқа келтіреді материалды игеру, соның арқасында білім алушы өзі өзгереді және оқу мақсатына жету үшін азды-көпті жақын болады. Мақсатқа жетпей, қалыптасқан әдіс туралы айту мүмкін емес. Оқыту әдісінің дұрыстығы мен толықтығының критерийі бір. Бұл аз күш жұмсай отырып, оңтайлы мерзімде мақсатқа тұрақты қол жеткізу. Әдіс мақсатқа жетуге бағытталған дәйекті әрекеттерден тұрады. Білім алушының білім алу бойынша әдістердің жіктеуі (1-кестеде берілді)

Кесте 1- Білім алу бойынша әдістердің жіктеуі

Ауызша әдістер	Практикалық әдістер	Көрнекі әдістер
Өңгіме; түсіндіру; пікірталас дәріс; кітаппен жұмыс.	Жаттығу; Практикалық жұмыстар.	Иллюстрация әдісі; Демонстрация әдісі.

Білім алу көзі бойынша жіктеу педагогикалық әдебиеттерде бірнеше рет және жеткілікті түрде сынға алынды. Бұл жіктеудің басты кемшілігі білім алушының оқудағы танымдық іс-әрекетінің сипатын көрсетпейді, олардың оқу жұмысындағы тәуелсіздік дәрежесін көрсетпейді [6].

Педагогикалық инновацияда тілдік оқу-әдістемелікті қамтамасыз етуде қолданылатын практикалық педагогикалық инновациялық қызметте қолдануға болатын сабақтарда оқу-әдістемелік инновациялық әдістерге: миға шабуыл әдісі, фундаменталистік әдіс, кейс-стади әдісі, кластер әдісі, текше әдісі және т. б. әдістерді қолдануға болады. «Миға шабул» немесе «Брейн-торминг» әдісі ұжымдық талқылау әдісі, шешімді іздеу барлық қатысушылардың пікірін еркін білдіру арқылы жүзеге асырылады. Педагог пікірталас тақырыбын таңдайды, білім алушыларға тапсырманы түсіндіріп беруін талап етеді миға шабуыл ережесінде. «миға шабуылдың» мақсаты-мәселені шешудің көптеген нұсқаларын ұсыну. Өз қиялыңызды іске қосыңыз; кез-келген идеяны қабылдамаңыз, себебі ол әдеттегі пікірге қайшы келеді. Басқа қатысушылардың идеяларын дамытыңыз; - ұсынылған идеяларды бағалауға тырыспаңыз-мұны сәл кейінірек жасайсыз. Педагог барлық пайда болған идеяларды жазатын хатшыны тағайындайды. Іргетас-талистік әдіс: Іргетас идеялардың негіздерімен жасалады. Сондықтан фундаменталистік көзқарас зерттелетін идеяның ғылыми немесе басқа да күшті негіздерін іздеуден тұрады. Бұл оның болмысына деген сенімділікті арттырады, күштілермен байланыстырады, қалыптасқан идеялармен, белгілі білімді жұмылдырады, студенттерді идеялардың кемелдігін түсінуде нығайтады. Негіздер шешімдер мен әрекеттерді негіздеу процесінде құрылады. Аргумент деңгейлері әртүрлі болуы мүмкін: мазмұнды, логикалық, коммуникативті. Инновацияларды енгізу білім берудің тиімділігін арттырудың маңызды жолына айналуға болады. Білім беруде инновацияларды қолдануға деген ұмтылыс жаппай сипатқа ие болады. Инновация бұл ғылымның, техниканың, қоғамдық практиканың, инновациялар туралы ғылымның әртүрлі салаларындағы инновациялық процестердің теориясы мен практикасы. Инновацияның негізгі категориялары инновация, инновациялық қызмет, инновациялық процесс ұғымдары болып табылады. Зерттеу логикасы келесі әрекеттер тізбегіне негізделген: жұмыс ұғымдарын зерттеу

(педагогикалық жүйе және тілдік білім беру) және олардың мазмұнын талдау; - инвариантты (тілдік оқытудың мақсаты мен міндеттерін нақтылауға негіз болатын құзыреттілік және коммуникативтік тәсілдер мен оларды қолдайтын оқыту қағидаттарына) және вариативті (тілді оқытудың мазмұны, өзекті әдістері, іске асырылатын стандарттарға сәйкес оқыту нәтижелерінің мониторингі) қысқаша шолу жүргізу. Әрі қарай, біз шартты түрде бөлген осы жүйенің негізгі компоненттерін қысқаша қарастыру қисынды болып көрінеді: 1) инвариантты (тілдік оқытудың мақсаттары мен міндеттерін нақтылайтын, оқытудың іріктелген қағидаттарына сүйенетін құзыреттілік және коммуникативтік тәсілдерге); 2) вариативті (тілді оқытудың мазмұны, әдістері, іске асырылатын стандартқа сәйкес оқыту нәтижелерінің мониторингі). Өзгермелі компоненттер өзгеріп, нақты оқу жағдайларына бейімделуі мүмкін.

Зерттеудің нәтижелері. Қазіргі уақытта егемен ел әлемдік білім беру кеңістігіне еруге бағытталған жаңа білім беру жүйесін әзірледі. Бұл білім беру үдерісіндегі жаңартылған әрі қолайлы, елеулі өзгерістерге байланысты. Бұл білім беру парадигмасындағы өзгерістерге байланысты, білім беру мазмұны жаңартылады, жаңа әдістер мен жаңа қатынастар пайда болады. Жоғары оқу орындарында оқу-әдістемелікпен қамтамасыз етуде оқу мүмкіндіктерін кеңейту: оқу-әдістемелікті пайдаланыңыз және қажетті өзгерістерді енгізіңіз. Білім алушының тәуелсіздігін ынталандыру: педагогтер мен білім алушыларға өзін-өзі басқаруды үйренуге және насихаттауға көмектесуі. Тілдік хабардарлықты арттыру: педагогтер керек тілдік хабардарлыққа ықпал ететін іс-шараларды әзірлеу, өзін-өзі тануды белсендіру, педагогтер білім алушыға негізгі ережелерді шығара алатындай сыртқы деректерге қолдау жасау. Контекстуализациялық лингвистикалық: педагогтер лингвистикалық ішінде көрініс мәтіндердің өрнекті тілді қолдану. Оқу-әдістемелік оқу процесінде оқытудың инновациялық технологияларын қарқынды пайдалану бағытында дамиды, олар оқытудың қойылған мақсатына осындай оқытуға бөлінген уақытта барынша тиімділікпен қол жеткізуді қамтамасыз ететін оқыту әдістері мен тәсілдерінің жиынтығы, сондай-ақ оқытушының еңбегін ұйымдастырудың неғұрлым ұтымды тәсілдері. Тілдік дағдыларды біріктіру: тыңдау, сөйлеу, оқу және жазу сияқты тілдік дағдылар [7]. Тілдікті оқып үйрету барысында педагогикалық инновациядағы ойындардың алатын орны ерекше. Әр сабақтың тақырыбына сай ойындарды пайдаланып отыру білім алушылардың тіл үйренуге деген қызығушылығын, ынтасы мен зейінін арттырады. Басты мақсат ойын әрекеттері арқылы тілдік материалдарды меңгертіп, сөздік қорды молайтып, тілдесу әрекетіне жетелеу.

Тілдік сабақтарында рөлдік ойындардың маңызы зор. Ойын білім алушының сол орындалатын іс-әрекеттер арқылы тіл үйренуге деген сенімін қалыптастырады. тілдерге ғана тән дыбыстарды дұрыс айтуға, жазуға жаттықтыруға; білім алушының тілдік қарым-қатынасқа түсу дағдыларын дамытуға; жағдаяттар туғызып, іс-әрекеттер арқылы сөйлетіп үйренуге үйретеді. Белгілі педагог А.С.Макаренко баланың ойын үстінде түрлі таным-түсініктері, қасиеттері дамып, қабілеті мен белсенділігі артатынын атап көрсеткен. Сабақта ойналатын дидактикалық ойындардың пайдасы өте зор. Ол ойындарды тақырып бойынша өзгертіп тұруға ыңғайлы болады. Ойынның мақсаты, шарты балаларға түсіндіріледі. Грамматикалық ойындар арқылы сабақтарда білім алушылар әртүрлі жағдайларды түсінеді және оларды шешу жолдарын қарастырады. Балалар жақсы ойынға құлшыныспен еніп, оны игеруге, әртүрлі дағдыларды, бөлшектерді игеруге және шеберліктерін шыңдауға тырысады. Сабақта алған білімдерін одан әрі дамыту, тереңдету, олардың қызығушылығын арттыру, ой-өрісін кеңейту, шығармашылық қабілеттерін дамыту және оқуды жандандыру мақсатын көздейді [8].

Ойында грамматикалық анықтамалар мен тілдік сипаттамаларды үйренуге көптеген мүмкіндіктер болады. Оқу бағдарламасында педагогтердің авторитарлық рөлі жойылып, білім алушының серіктестікке, ынтымақтастыққа және бірлесіп жұмыс істеуге деген қызығушылығы артады. Адамның жасына қарамастан, бала кезінен бастап адам қартайғанға дейін ойынды қажет етеді. Балалардың ойлауы ойындар арқылы дамиды.

«Дыбысты таңдау ойыны». Сөйлем жазыңыз және тек ойын шарттарына сәйкес таңдаған дауысыңыздан бастаңыз. Мысалы: қойлар қалдырған қозылар қанатты сарайға қамалады.

Жұмыстың келесі кезеңі және мәтін. Бұл кезеңде тілдік материалдар мен мәтіндердің құрылымы орындалады. Мәтіннен қажетті ақпаратты бөлектеңіз және сараланған жаттығуларды әртүрлі тәсілдермен орындаңыз. Мәтінмен жұмысты ұйымдастыру келесідей: оқығаныңызды көрсетіңіз, мәтін бойынша сұрақтарға жауап беріңіз, жоспар құрыңыз және тренинг бірнеше бөлікке бөлінеді, негізінен идеяларды топтастырады және қорытындылайды. Мәтінді оқи және түсіне білу, сондай - ақ үшінші кезеңде дәптердегі негізгі идеяларды нақты түсіндіре білу-сіз үйреніп алу. Мәтінді оқығаннан кейін жұмыс істейді: Логикалық тапсырма; сөздік жұмыс істейді; дауыстық тәжірибе; ұсыныс жасаңыз; мәтін жоспарын жасаңыз; аталған мәтін; әңгімелер мен жағдайларды жасаңыз; жоспарға сәйкес мәтіннің мазмұнын жазу және айту.

Еліміздің педагогикалық жоғары оқу орындарының оқытушылары оқытылатын тақырыпты терең түсінуге, болашақ мұғалімді даярлау үшін қажетті білім мен дағдылар жүйесін қалыптастыруға бағытталған дәріс және практикалық сабақтарды ұйымдастыру міндеттерін шешу болып табылады [9,54].

Талдау. Соңғы уақытта оқытуға инновациялық технологияларды әзірлеу және енгізу мәселелеріне көп көңіл бөлінуде. Теориялық талдау, нақтылау, жалпылап, жүйелеу әдістері арқылы жоғары оқу орындарында оқу-әдістемелікке ықпал жасауда педагогтардың педагогикалық инновациялық кәсіби табыстылық феноменін құрылымын функциялардың бірлігінде қарастыру оның көп өлшемділігін көрсетуге мүмкіндік береді. Әдіснамалық тәсілді қолдана отырып, зерттеу әдебиеттерді шолуда қарастырылған инновациялық педагогикалық тәжірибелердің осы мекемеде жүзеге асырылатындығын ғана емес, сонымен бірге оларды жүзеге асырудағы кедергілерді де анықтауға арналған [10]. Тілі педагогтің педагогикалық қызметіндегі инновациялық іс-шаралар кешені, білім алушылардың коммуникативтік құзыреттіліктерін дамытуға бағытталған оқыту мазмұны мен технологиясындағы өзгерістерді ұсынады [11].

Сабақтарда қолданылатын оқу-әдістемелік материалдары оқытушы мен білім алушы жанама қарым-қатынас жағдайында да қолданыла алуы керек. Оқу ресурстарына қашықтан қол жеткізу оқытуды неғұрлым икемді және ұтқыр ұйымдастыруға, оқытуды айтарлықтай дараландыруға, білім алушының өзіндік және шығармашылық жұмысының көлемін ұлғайтуға, оқытушының оқу процесінің кеңесшісі және үйлестірушісі ретіндегі рөлін күшейтуге мүмкіндік береді.

Білім беру саласындағы инновациялар жеке тұлғаны қалыптастыруға, оның ғылыми-техникалық және инновациялық қызметке қабілеттілігін, білім беру процесінің мазмұнын жаңартуға бағытталған. Педагогикалық процеске қатысты инновация оқыту мен тәрбиелеудің мақсаттарына, мазмұнына, әдістері мен формаларына жаңасын енгізуді білдіреді, оқытушы мен оқушының бірлескен қызметін ұйымдастыру. Білім берудегі инновация дегеніміз алдыңғы қатарлы ғылыми әзірлемелерді білім беру процесіне қосу мүмкіндіктері және олар өздерінің ғылыми және практикалық мансаптары барысында одан әрі инновацияларды өз бетінше жүзеге асыра алатын мамандарды дайындауға мүмкіндік береді. Тілдік сабақтардағы оқу –әдістемелік барысында білім алушылардың жүйесі туралы түсінік алып, грамматикалық тұрғыдан дұрыс тіл формалары мен құрылымдарын құрастыру үшін тілдік материалды қолдана білді. Соңғы уақытқа дейін тілдерді оқытуда құрылымдық тәсіл басым болды, оның мақсаты грамматикалық және лексикалық ассимиляция түрінде тілдік оқу-әдістемелікпен тәжірибені игеру болды. Нәтижесінде мұндай оқытуға қол жеткізудегі оқытудың практикалық мақсаты – қарым-қатынас жасау, өз ойларын дұрыс жеткізе білу және сұхбаттасушыны нақты қарым-қатынас жағдайында түсіну.

Соңғы он жылдықтардағы ғылыми-әдістемелік зерттеулерде мысалы, тілдік белгілердің жалпы және жеке заңдылықтары мен жұмыс істеу ерекшеліктерін зерттеу, ауызша дағдыларды қалыптастыру әлеуметтік контекстке және сөйлеу мінез-құлқының ұлттық-мәдени ерекшелігіне негізделген, тілдік құбылыстарды зерттеу, сондай-ақ тұлғааралық қарым-қатынасқа деген қызығушылық коммуникативті тәсілдің теориясы мен практикасының одан әрі дамуына оң әсер

етті оның қазіргі кездегі басқа тәсілдермен байланысының шектерін кеңейтті. Оқытудың коммуникативті бағыты университетте тілдік оқытудың принципі мен сипаттамасы, оқу-тәрбие үдерісі оқу нәтижесінде білім алушылар оқу бағдарламасы шеңберінде қарым-қатынас құралы ретінде тілдерді қолдану үшін қажетті білім, білік, дағды мен тәжірибені меңгеруі үшін ұйымдастырылуы, мақсатты және іске асырылуы керек. ЖОО-да тілдерді оқытуды жақсарту жөніндегі шараларды іске асыру және оқу процесіне жаңа инновациялық технологияларды енгізу үшін жағдайлар жасау үшін А.И. Фефиловтың пікірінше, оқу немесе аудитория кеңістігінің құрылымын өзгерте бастады. Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, оқу мәтіндерінің сапасына лингводидактикалық талаптардың артуына да назар аудару керек және тіл бойынша оқулықтар. Оқу мәтіндері тек «декларативті», яғни тілдік құрылғының белгілі бір үлгілерін ұсынып қана қоймай, сонымен қатар динамикалық, ақпараттық, қызықты және эмоционалды түрде боялған болуы керек. Тіліндегі ең заманауи отандық оқулықтарда да өте кедей, оқу мәтіндеріне арналған сұрақтардың типологиясы аз ұсынылған, ол көбінесе тақырыпты талқылауға тең қатысушы емес, білім алушының «жауапкер» ретіндегі «еріксіз», «бақыланатын» рөлін анықтайды. Жалпы білім беру жүйесінде және тілдік білім беруде, атап айтқанда, жеке тұлға және оның даму мүдделері басымдықтар болған жоқ. Білім беру жүйесі тұлғаның дамуын білім беру процесінің ерекше құндылығы ретінде елемеді. Субъективтілік, сыни, мағыналық шығармашылық сияқты жеке қасиеттер қарастырылмады өзіндік құндылық. Оқыту нәтижелері нормативтік құжаттарда көзделгендей дәрежеде қол жеткізілмейді. Соңғы жылдары елде болған көптеген өзгерістер қоғамның әртүрлі салаларына, негізінен білім беру жүйесіне қатты әсер етті және болашақта мұғалімдердің кәсіби дайындығының сапасы қайта қарауды қажет етеді [12]. Жалпы білім беретін мектептердің, колледждер мен университеттердің түлектерін даярлау сапасына қойылатын талаптарды арттыруда білім беру процесін ұйымдастыруға құзыреттілік тәсілді енгізуді талап етеді [13,578].

Білім алушыларды оқыту процесінде технологияны қолданудағы оқытушының міндеті бізге белсенді дербес ұйымдастыруды көздейді білім алушының оқу материалын оқудағы жұмысы, сонымен бірге ақпарат көзі емес, көмекші және серіктес ретінде әрекет етеді.

Қорытынды. Нәтижесінде мұндай оқытуға қол жеткізудегі оқытудың білім беру мазмұны жаңартылады, жаңа әдістер мен жаңа қатынастар пайда болады. Оқытудың коммуникативті бағыты университетте тілдік оқытудың принципі мен сипаттамасы, оқу-тәрбие үдерісі оқу нәтижесінде білім алушылар оқу бағдарламасы шеңберінде қарым-қатынас құралы ретінде тілдерді қолдану үшін қажетті білім, білік, дағды мен тәжірибені меңгеруі үшін ұйымдастырылуы, мақсатты және іске асырылуы керек.

Білім алушылар, бір жағынан, тілді сөздіктерге, лексикалық-грамматикалық және лингвистикалық-елтану түсініктемелеріне және, әсіресе, флекциялық тілдерді үйренушілер үшін маңызды болып табыла жаттығу сипатындағы жаттығуларды қолданады. Педагогикалық инновацияда тілдік оқу-әдістемелікті қамтамасыз етуде қолданылатын практикалық педагогикалық инновациялық қызметте қолдануға болатын сабақтарда оқу-әдістемелік инновациялық әдістерге: миға шабуыл әдісі, фундаменталистік әдіс, кейс-стади әдісі, кластер әдісі, текше әдіс. Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, оқу мәтіндерінің сапасына лингводидактикалық талаптардың артуына да назар аудару керек және тіл бойынша оқулықтарды қолдану қажет. Тілді оқытуда аудиториядағы жұмыс тәжірибесінде көрсеткендей, пәндерді оқу-әдістемелікпен қамтамасыз етуді құру кезінде инновациялық технологияларды қолдану (соның ішінде аудиториялық және аудиториядан тыс сабақтарды өткізу кезінде, білімді бақылау және бағалау жүйелерін, сондай-ақ қашықтықтан және интерактивті сабақтарды әзірлеу кезінде жоғары оқу орындарында студенттерді оқыту процесін жетілдіруге және әлемдік жоғары кәсіптік білім беру жүйелерін жаңғырту талаптарына сәйкес білім сапасын арттыруға мүмкіндік береді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Забелина Н.А. О билингвизме. Теория языка и межкультурная коммуникация. / Н.А. Забелина. – 2007. – № 2. – С. 14-19.

2. Беспаленко Е.М. Прагмалингвистика как средство диагностирования личностных качеств человека / Е.М. Беспаленко. Текст: непосредственный, электронный // Молодой ученый. – 2017. – № 46 (180). – С. 178-181. URL: <https://moluch.ru/archive/180/46493/> (дата обращения: 02.05.2021).
3. Богданович Г.Ю. Языковая компетенция личности в поликультурной ситуации // Гуманитарные исследования. – Астрахань: Издательский дом «Астраханский университет». – №3. – 2004. – С. 5-11.
4. Инновация как педагогическая категория / Д.О. Химматалиев, Р.Х. Файзуллаев, Ю.У. Сайфиева и др. // Образование и воспитание. – 2016. – № 3. – С. 2–4.
5. Пассов Е.И. Основы коммуникативной методики обучению иноязычной культуры общения. – М. : Рус. яз., 2007. 276 с.
6. Бабанский, Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1985
7. Alemi, Mino, and Parisa Daftarifard. "Pedagogical innovations in language teaching methodologies." EDULEARN10 Proceedings. IATED, 2010.
8. Бөрібекова Ф.Б., Жанатбекова Н.Ж. Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар: Оқулық. – Алматы: 2014. – 360 бет.
9. Киясова Б.А. Формирование творческой личности в условиях онлайн образования, важнейшая задача высшей школы. //Абай атындағы ҚАЗҰПУ-ң хабаршысы «Педагогика ғылымдары» сериясы, №1(69), 2021 ж.
10. Carvalho A. et al. Pedagogical innovation in higher education and active learning methodologies—a case study //Education+ Training. – 2021. – Т. 63. – №. 2. – С. 195-213.
11. Совач К. О. An english language teacher's innovation competence in higher educational establishment (own pedagogical experience) // Імідж сучасного педагога. – 2022. – №. 6 (207). – С. 44-48.
12. Таубаева Г.З. Мектепке дейінгі білім беру жүйесіне үйдеңгейлі маман педагогтарды даярлаудың маңызы //Абай атындағы ҚАЗҰПУ-ң хабаршысы «Педагогика ғылымдары» сериясы, No1(65), 2020 ж
13. Sergeeva, M.G., Shilova, V.S., Evdokimova, A.N., Arseneva, N.V., Degtyareva, V.V., & Zuykov, A.V. (2019). Future specialists' socialization in the context of competence approach. *Práxis Educacional*, 15(34), 578 Retrieved from <https://periodicos2.uesb.br/index.php/praxis/article/view/5796> Acesso em: 24 maio. 2022

References:

1. Zabelina N.A. O bilingvizme. Teoria iazyka i mejkúlturnaia komunikasia. / N.A. Zabelina. – 2007. – № 2. – S. 14-19.
2. Bepalenko E.M. Pragmalingvistika kak sredstvo diagnostirovaniya lichnostnyh kachestv cheloveka / E.M. Bepalenko. Tekst: neposredstvennyi, elektronnyi // Molodoi uchenyi. – 2017. – № 46 (180). – S. 178-181. URL: <https://moluch.ru/archive/180/46493/> (data obraşenia: 02.05.2021).
3. Bogdanovich G.Íu. Íazykovaia kompetensia lichnosti v polikúlturnoi situasii // Gumanitarnye issledovania. – Astrahán: Ízdatelski dom «Astrahanski universitet». – №3. – 2004. – S. 5-11.
4. Ínnovasia kak pedagogicheskaia kategoria / D.O. Himmataliev, R.H. Faizullaev, Íu.U. Saifieva i dr. // Obrazovanie i vospitanie. – 2016. – № 3. – S. 2–4.
5. Pasov E.Í. Osnovy komunikativnoi metodiki obucheniu inoiazыchnoi kúltury obşenia. M. : Rus. iaz., 2007. 276 s.
6. Babanski, Íu. K. Metody obuchenia v sovremennoi obşebrazovatelnoi şkole / Íu. K. Babanski. – M. : Prosveşenie, 1985
7. Alemi, Mino, and Parisa Daftarifard. "Pedagogical innovations in language teaching methodologies." EDULEARN10 Proceedings. IATED, 2010.
8. Bөрібекova F.B., Janatbekova N.J. Qazırgı zamanğy pedagogikalıq tehnologialar: Oqulyq. – Almaty: 2014. – 360 bet.
9. Kiasova B.A. formirovanie tvorcheskoı lichnosti vusloviah onlain obrazovania, vajneışaa zadacha vysşei şkoly. //Abai atyndagı QAZŪPU-ñ habarşysy «Pedagogika ğylymdary» seriasy, №1(69), 2021 j.
10. Carvalho A. et al. Pedagogical innovation in higher education and active learning methodologies—a case study //Education+ Training. – 2021. – Т. 63. – №. 2. – S. 195-213.
11. Sovach K. O. An english language teacher's innovation competence in higher educational establishment (own pedagogical experience) // Imij suchasnogo pedagoga. – 2022. – №. 6 (207). – S. 44-48.
12. Taybaeva G.Z. Mektepke deiingi bilim beru jüieicine üşdeñgeili maman pedagogtardy daiarlaudyñ mañyzy // Abay atyndagy KazNPU habarşy «Pedagogika ğylymdary» seriasy, No1(65), 2020 j

13. Sergeeva, M. G., Shilova, V.S., Evdokimova, A.N., Arseneva, N.V., Degtyareva, V.V., & Zuykov, A.V. (2019). Future specialists' socialization in the context of competence approach. *PráXis Educacional*, 15(34), 578 Retrieved from <https://periodicos2.uesb.br/index.php/praxis/article/view/5796> Acesso em: 24 maio. 2022

МРНТИ 14.35.09

<https://doi.org/10.51889/2959-5762.2023.79.3.016>

УДК 378.147

Калкаева А.Б.^{1*}, Головчун А.А.²

¹Казахский национальный университет им.аль-Фараби, г.Алматы, Казахстан

²Казахский университет международных отношений и мировых языков им. Абылай хана, г. Алматы, Казахстан

СИТУАТИВНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ В ФОРМИРОВАНИИ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Аннотация

В настоящий момент вузами Казахстана реализуется компетентностный подход в подготовке специалистов технических специальностей. В рамке ключевых компетенций выпускника технического университета обозначена в том числе межкультурная коммуникативная компетенция, состоящая из целого комплекса взаимосвязанных и взаимодополняющих субкомпетенций. Целью написания данной статьи является освещение части результатов экспериментальной апробации ситуативной технологии в формировании межкультурно-коммуникативной компетенции студентов технического вуза. Ситуативные задания направлены на погружение обучающихся в условия, приближенные к реальным бытовым, академическим или профессиональным ситуациям. В результате их применения у студентов повышается мотивация к изучению иностранного языка, на практике в свободной форме закрепляется изученный материал, развиваются навыки коммуникации и формируется способность работы в команде. Экспериментально-опытное обучение профессионально-ориентированному английскому языку с использованием ситуативной технологии осуществлялось на базе КазНИТУ им.К.И. Сатпаева (Satbayev University), среди студентов первого курса бакалавриата с уровнем английского языка В2. В статье представлены условия и принципы осуществления профессионально-ориентированного иноязычного обучения в техническом вузе, а также подробно описано одно из ситуативных заданий. Приведены и проанализированы данные анкетирования 30 студентов из экспериментальных групп, в которых проводилась опытная проверка предложенной методики обучения. Полученные данные могут использоваться в трудах других ученых в данном направлении педагогической науки. В конце статьи резюмируются выводы.

Ключевые слова: профессионально-ориентированное обучение иностранным языкам; ситуативная технология обучения; межкультурная коммуникативная компетенция; условия иноязычного обучения в техническом вузе; английский язык для технических специальностей.